

Lausunto

18.8.2025

VN/2058/2025
VN/2058/2025-YM-27

YM lausunto; Luonnos valtioneuvoston asetukseksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto työ- ja elinkeinoministeriön luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä.

Asetusluonnoksen taustalla on laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä (937/2024), joka tuli voimaan 1.1.2025. Nyt esitetyssä valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden kilpailutukseen osallistujien edellytysten minimitasosta, kilpailutuksen voittajan valintakriteereistä, kilpailutukseen osallistumiseksi edellytettävän vakuuden määrästä, hyödyntämislupahakemuksen sisällöstä, sekä edistämiskorvauksen määräästä ja sen kerryttämisestä.

Ympäristöministeriö näkee hyvänä asetustalonnoksen tavoitteet luoda läpinäkyvät, ennakoitavat ja tasapuoliset säännöt talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden kilpailutukselle.

Ympäristöministeriö toteaa, ettei sillä ole lausuttavaa muista säädöksen kohdista kuin kilpailutuksen voittajan valintakriteereistä.

Kilpailutuksen voittajan valintakriteereitä koskevat kommentit

Asetustalonnoksessa on esitetty valintakriteerien koostuminen hinnasta ja erilaisista laatukriteereistä suhteessa 1:1. Listatut laatukriteerit ovat seuraavat: 1) osaaminen, kokemus ja muu kyky edistää hanketta, 2) energiasjärjestelmän joustavuuden edistäminen, ja 3) hankkeen ympäristövaikutukset.

Ympäristöministeriö haluaa kiinnittää huomiota laadullisten kriteereiden keskeiseen puutteeseen, eli merellisen monikäytön periaatteen puuttumiseen, ja ehdottaa merellisen monikäytön lisäämistä laadulliseksi kriteeriksi kilpailutuksessa.

Merellinen monikäyttö on keskeinen merialueen suunnittelun periaate, joka on Euroopan komissiossa tunnistettu välttämättömäksi kestävä merituulivoiman kehittämisen työkaluksi. Merellisellä monikäytöllä turvataan samalla alueella merituulivoiman tuotannon lisäksi meriliikenne, merellinen ruoantuotanto, matkailu ja meriympäristön hyvä tila. Muun muassa EU Offshore Renewable Strategy

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4-10
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.ym@gov.fi

on nostanut merellisten toimintojen yhteensovittamisen monikäyttökonseptin avulla keskeiseksi uusiutuvan energiantuotannon kehittämisen toteuttamistavaksi jo vuonna 2020.

Merellinen monikäyttö on tunnistettu merkitykselliseksi myös Euroopan Komission Ocean Pact:ssa yhdenmetyt meripolitiikan toteuttamiseksi jäsenvaltioissa. Valtioiden yhteinen tahtotila on tukea merellistä monikäyttöä ja estää merialueiden käyttö yksinoikeudella hanketoimijoiden käyttöön. Tämä on katsottu erityisen tärkeäksi merituulivoiman kohdalla, jossa energiantuotantoon käytetään erityisen suuria merialueita.

Merituulivoima-alueiden suunnittelu talousvyöhykkeellä toteutuu EU:n alueella pääosin merialue-suunnittelun toimesta – Itämerellä ainoastaan Suomessa ja Ruotsissa merialuesuunnitelma on strateginen suunnitelma, joka välillisesti ohjaa merialueen käyttöä. On hyvä huomata, että Suomessa talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden kehittäminen on merialueen suunnittelua ja siinä on siten hyvä huomioida riittävällä tavalla merialuesuunnittelun periaatteet. Merialuesuunnitteludirektiivissä (2014/89/EU) sekä HELCOM-VASAB:n Itämeren alueen merialuesuunnitteluyhteistyössä tuodaan esiin tarve kehittää merialueen toimintoja ekosysteemipohjaisen lähestymistavan kautta siten, että aktiivisesti etsitään synergioita eri toimijoiden kesken. Merellinen monikäyttö on myös keskeistä sisältöä merialuesuunnitteludirektiivin revisiossa, joka rakentaa pohjan EU:n Ocean Actille vuonna 2027.

Käytännössä merellinen monikäyttö laadullisena kriteerinä tarkoittaa sitä, että hankekehittäjä voi hankemuksessaan esittää erilaisia yhteistoiminta- ja/tai liiketoimintamalleja muiden merellisten toimialojen kanssa merituulivoimahankkeen elinkaaren ajalta. Esimerkiksi:

Yhteistyömalli merenkulun kanssa kilpailukykyisen kauppamerenkulun ja kansallisen huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Talvimerenkulun pitkän aikavälin turvaaminen rakentamalla yhteistyömalli paitsi merenkulun toimijoiden kanssa, myös tutkimustahojen kanssa.

Satamatoimintojen kehittäminen siten, että kalataloustoimialan kanssa haetaan synergioita.

Yhteisen tilan ja infrastruktuurin jakaminen vesiviljelyn kanssa. Erityisenä painopisteenä on meriympäristön tilaa parantava vesiviljely.

Rannikkoalueen ja merellisen matkailun, sekä virkistysmahdollisuuksien kehittäminen yhdessä merituulivoimahankkeen kehittämisen kanssa.

Merituulivoiman perustusratkaisujen valinta siten, että ne tukevat uusien elinympäristöjen syntymistä. Nk. nature-inclusive design.

Useamman energiantuotantotavan ja/tai jatkojalostamisen yhteisiä tilallisia ratkaisuja tuotannon, siirron ja varastoinnin osalta.

Ylipäätään erilaiset tutkimusyhteistyömallit ovat tarpeellisia, mutta myös tutkimusyhteistyön kehittäminen siten, että viranomaisten ja tutkimuslaitosten lisäksi sitoutetaan esimerkiksi alueen kalastajia yhteistyöhön. Erityisesti kalastoselvityksissä ja meriympäristön tilan seuraamisessa.

On hyvä huomata, että merellinen monikäyttö voi olla paitsi laadullinen kriteeri, myös velvoite. Euroopan johtavista merituulivoiman kehittäjämaista Saksassa talousvyöhykkeen merituulivoiman monikäyttökonseptista on julkaistu ohjeistus ja Alankomaat edistää merituulivoiman monikäyttökonseptia merituulivoima-alueiden kilpailutuskriteerinä, jotta merituulivoima-alueilla voidaan turvata myös ruoantuotanto ja meriluonnon hyvinvointi. Tanska puolestaan suunnittelee eri energiantuotantotapojen yhteisalueita merelle.

On myös hyvä huomata, että ellei merellinen monikäyttö ole etukäteen laadullisena kriteerinä tai velvoitteena kilpailutuksessa, on mahdollista ja jopa todennäköistä, ettei niitä myöhemminkään synny, vaan merituulivoima-alue perustetaan 'yksinoikeudella' hankekehitysalueelle ja muun muassa satamainfrastruktuuri keskittyy tukemaan yksinomaan merituulivoimaa. Yhteistyö- tai liiketoimintamallien rakentaminen jälkikäteen kaikkia osapuolia hyödyttävällä tavalla on haastavaa.

Monikäyttökonseptin toteuttamiseen löytyy tukea noin kahdenkymmenen EU:n rahoittaman hankkeen tuloksista kestävän merialueen suunnittelun tukemiseksi ja Euroopan komissio tarjoaa ohjeistusta monikäyttökonseptin edistämiseksi. Suomen merialuesuunnitteluyhteistyössä merellisten sidosryhmien, viranomaisten, tutkijoiden ja muiden asiantuntijoiden kanssa on monikäyttökonseptin

toteuttamista Suomen merialueilla selvitetty useamman vuoden ajan. Konsepti on siten merituulivoiman hankekehittäjille tuttu.

Merialuesuunnittelua korostetaan myös EU:n asetuksessa (EU/2022/869) Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista, joka korostaa EU:n energia-, liikenne- ja televiestintäinfrastruktuurien alan yhteistä etua koskevien hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa synergioiden koordinoitua silloin, kun se on taloudellisesti tai teknisesti taikka ympäristön, ilmaston tai alueidenkäytön suunnittelun kannalta yleisesti toteutettavissa, ottaen asianmukaisesti huomioon turvallisuusnäkökohdat. Saman asetuksen mukaan, ja erityisesti sen lupien myöntämistä, yleisön osallistumista ja yhteistä etua koskevien hankkeiden toteuttamista koskevia säännöksiä olisi sovellettava rajoittamatta unionin ja kansainvälisen oikeuden, mukaan lukien määräykset ja säännökset ympäristön ja ihmisten terveyden suojelemiseksi, sekä yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmukaisen meripolitiikan nojalla annettujen säännösten, erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2014/89/EU) merten aluesuunnittelun puitteista, eli nk. merialuesuunnitteludirektiivin, soveltamista. Tämän takia ympäristöministeriö ehdottaa, että pisteytyksessä huomioidaan hakijan aiempi kokemus merialuesuunnittelusta, ympäristövaikutusten arvioinnista ja meriympäristön tiedon analysoinnista.

Asetusluonnosten ympäristökriteereiden osalta on listattu kaksi kriteeriä: 1) tuotannonaikainen liikenne hoidetaan päästöttömästi ja 2) linnuston tarkkailu lintututkalla hankekehitysvaiheessa. Ympäristöministeriö huomauttaa, että ympäristökriteerien painottaminen on merkityksellistä kaikissa merituulivoiman elinkaaren vaiheissa, esimerkiksi päästötön liikenne on merkityksellistä tuotantovaiheen lisäksi myös hankekehitysvaiheessa, perustamisvaiheessa ja purkamisvaiheessa.

Ympäristökriteerien osalta nähdään tärkeänä pitää linnuston tarkkailu mukana laadullisissa valintakriteereissä. Tämän lisäksi olisi vastaavasti hyvä lisätä laadullisiin kriteereihin vaelluskalojen ja muun kalaston sekä merinisäkkäiden käyttäytymiseen tarkkailu ja raportointi kaikissa merituulivoimahankkeen elinkaaren vaiheissa. Lajistotarkkailut tulee suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa. Kertyneen tiedon tulee olla avoimesti hyödynnettävää tietoa.

Ympäristöministeriö ehdottaa lisättäväksi laadullisiin ympäristökriteereihin myös kokemusta merenpohjan monimuotoisuuden tietojen käytöstä ja analysoinnista, sekä melupäästöjen vähentämistä etenkin rakennusvaiheessa. Nämä asiat nousevat myös merenhoidosta (Laki Vesienhoidon ja Merenhoidon järjestämisestä), jolla Suomi toimeenpanee EU:n meristrategiapuitedirektiiviä, ja luonnonsuojelulaista, joka toteuttaa EU:n luonto- ja lintudirektiivejä.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet

Jan Ekebon ja Penina Blankett, Vesi- ja luontoympäristöosasto

Mari Pohja-Mykrä, Kestävän rakentamisen ja asumisen osasto

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Neuvotteleva virkamies

Mari Pohja-Mykrä

Jakelu TEM EOS Uusiutuva energia
TEM TTM Sääntelyn kehittäminen, Maarit Tiainen

Tiedoksi YM Ympäristöministeriö
YM Ympäristöministeriö, Lyydia Ylönen
YM Ympäristöministeriö, Eemil Nuuttila
YM KERA Kestävä rakentaminen ja asuminen -osasto, Teppo Lehtinen
YM VELO Vesi- ja luontoympäristöosasto, Tarja Haaranen

VN/2058/2025-YM-27

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: